

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմա՝ Սովորողների մեջ առարկայի նկատմամբ հետաքրքրություն
գարգացնող ռազմավարություն

Կազմեց՝ Արմինե Արզումանյան Դրաստամատի
(անուն, ազգանուն, հայրանուն)

«Քաջարանի թիվ 1 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ
(դպրոցի անվանումը)

Ղեկավար՝ Մերի Մարտիրոսյան

«Կապանի N2 ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ
(վերապատրաստող կազմակերպություն)

ԿԱՊԱՆ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն.....էջ 2
- Գլուխ 1. Ուսման հանդեպ սովորողների ունեցած մոտիվացիայի և
հետաքրքրության ձևավորման կարևորությունը.....էջ 5
2. Գլուխ 2. Սովորողների մեջ “Աշխարհագրություն” առարկայի
նկատմամբ հետաքրքրության ձևավորումը..... էջ 11
3. Եզրակացություն էջ 17
4. Օգտագործված գրականության ցանկ..... էջ 18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության արդիականությունը.

Ներկայումս հանրակրթական դպրոցների հիմնական խնդիրներից է որոշակի առարկաներ յուրացնելու՝ դպրոցականների ցածր կրթական մոտիվացիան: Այս իրավիճակից դուրս գալու համար անհրաժեշտ է իրականացնել նպատակային և համակարգված աշխատանք, կատարելագործել արդեն հայտնի մեթոդներն ու տեխնիկան, ակտիվորեն ներմուծել տարբեր տեսակի դիդակտիկ խաղեր ուսումնական գործընթաց:

Հասարակության զարգացման ներկա փուլը պահանջում է վերանայել առկա մանկավարժական տեսության և կրթական գործընթացի հաստատված պրակտիկայի մոտեցումները, մեթոդների, տեխնիկայի և ուսումնական միջոցների կատարելագործումը, որոնց արդյունքները բավարարում են ինչպես հասարակության պահանջները, այնպես էլ սովորողների կարողություններն ու հետաքրքրությունները: Այս պահին միջին դպրոցի սովորողների մոտ առկա է ընդհանրապես սովորելու, առանձին առարկաների նկատմամբ թույլ մոտիվացիայի խնդիր:

Այսպիսով, հումանիտար մտածելակերպ ունեցող դպրոցականներն առաջին հերթին հակված են ուսումնասիրելու այնպիսի առարկաներ, ինչպիսիք են պատմությունը, գրականությունը, լեզուներ: Ըստ այդմ, մաթեմատիկական հակում ունեցող դպրոցականներն ավելի շատ կողմնորոշված են դեպի այնպիսի առարկաներ, ինչպիսիք են հանրահաշիվը, երկրաչափությունը, ֆիզիկան և այլն: Սակայն դպրոցի ուսուցչի առջեւ խնդիր է դրված բոլոր աշակերտներին ապահովել որակյալ կրթություն եւ նպաստել մատաղ սերնդի սոցիալականացմանը:

Այս առաջադրանքի իրականացման գործում առանձնահատուկ դեր է հատկացվում դպրոցական «Աշխարհագրություն» առարկային:

Խնդիրն այն է, որ այս առարկայի ուսումնասիրության արդյունավետությանը ակնհայտորեն չի նպաստում ժամանակակից դպրոցներում աշխարհագրության դասավանդման տեսականությունն ու գիտականությունը: Հետազոտության օբյեկտը

տարբեր ռազմավարությունների մշակումն է, որը կօգնի երեխաներին հետաքրքրություն
ձևավորել Աշխարհագրություն առարկայի հանդեպ: Հետազոտության առարկան
միջնակարգ դպրոցում դասավանդվող Աշխարհագրություն առարկան է:

Աշխատանքը բաղկացած է ներածական մասից, երկու գլուխներից,
եզրակացությունից և գրականության ցանկից

ԳԼՈՒԽ 1. Ուսման հանդեպ սովորողների ունեցած մոտիվացիայի և հետաքրքրության ձևավորման կարևորությունը

Կրթական համակարգում ցանկացած նորամուծություն ուղղված է առաջին հերթին աշակերտի զարգացմանը, ոչ միայն ուսման, այլ նրա անձնական որակների զարգացմանը: Ուստի ուսուցման գործընթացը պետք է լինի և՛ օգտակար, և՛ հետաքրքիր: Ուսուցչի համար դասի հիմնական խնդիրներից մեկը դասը դասավորելն է այնպես, որ աշակերտը դասի գնա նոր բան սովորելու ցանկությամբ:

Դպրոցական տարիներից սկսած՝ երեխայի մեջ պետք է սերմանել առկա գիտելիքների մակարդակը համակարգված բարելավելու ցանկություն: Դա լավագույնս արվում է ինքնակրթության միջոցով, այսինքն՝ սովորողն ինքնուրույն է սովորում, իսկ ներքուստ գիտակցում է նյութի առավել խորը ուսումնասիրության կարևորությունը: Այդ իսկ պատճառով ժամանակակից կրթության ամենահրատապ խնդիրներից մեկը սովորողների շրջանում հետաքրքրության ձևավորումն է: Մասնավորապես, այնպիսի խնդիր, ինչպիսին է ժամանակակից դպրոցականների մոտ սովորելու նկատմամբ հետաքրքրության նպատակային ձևավորումը, ուսուցիչները պետք է լավ ուսումնասիրեն, քանի որ հետաքրքրությունը կրթական գործունեության նախապայման է:

Հետաքրքրությունը մարդու ակտիվ վերաբերմունքն է իրեն շրջապատող աշխարհի նկատմամբ: Այն մարդու համար բարդ և կարևոր չափանիշ է, որը բնութագրվում է իր հոգեբանական սահմանումների մեջ օրինաչափությունների մեծ քանակով և համարվում է.

- մարդու ուշադրության ընտրովի կենտրոնացում;
- իր մտավոր և հուզական գործունեության արտահայտություն.
- տարբեր զգացմունքներ ակտիվացնող;
- մարդու ակտիվ հուզական և ճանաչողական վերաբերմունք աշխարհին.

- անձի կոնկրետ վերաբերմունք առարկայի նկատմամբ, որը պայմանավորված է դրա կենսական նշանակությունը և հուզական գրավչությունը¹:

Ցանկացած ուսուցման հիմքը ճանաչողական հետաքրքրությունն է: Դա հասկացվում է որպես ընտրովի հետաքրքրություն ավելի կոնկրետ ինչ-որ բանի նկատմամբ, և հետագայում դրա ավելի խորը ուսումնասիրություն:

Համակարգային զարգացման և ամրապնդման դեպքում ճանաչողական հետաքրքրությունը հիմք է հանդիսանում ուսման նկատմամբ դրական վերաբերմունքի համար և ունի որոնողական բնույթ: Երբ երեխայի մոտ ձևավորվում է ուսուցման գործընթացի նկատմամբ հետաքրքրություն, նա սկսում է հարցեր տալ, որոնց պատասխանները փորձում է ինքնուրույն գտնել, այստեղ է որոնողական հետաքրքրությունը: Ճանաչողական գործընթացում սովորողը ուրախություն է ապրում կատարած աշխատանքում հաջողությունից: Հետաքրքրությունն ինքնին ունի բազմակողմ նշանակություն: Նախ՝ այն ազդում է ճանաչողության գործընթացի վրա, երկրորդը՝ բնութագրում է հոգեբանական գործընթացները՝ մտածողություն, տրամաբանություն, հիշողություն, երևակայություն, որոնք շատ ակտիվորեն արտահայտվում են ճանաչողության մեջ:

Իմացական հետաքրքրությունը տարբերող հատկանիշը նրա կամային կողմնորոշումն է: Ճանաչողական հետաքրքրությունը բնութագրվում է ոչ միայն ջանասեր ճանաչողական գործընթացով, այլև ցանկացած արդյունքի հասնելով, ինչպես նաև դրանց անհատական վերլուծությամբ: Ի վերջո, նույնիսկ ձախողումը կամ սխալը արդյունք է, որը սովորողը հետագայում մանրամասն կուսումնասիրի և փորձ ձեռք կբերի:

Ժամանակակից սովորողին բնորոշ է իրական ինքնուրույնության և ինքնաճանաչման ձգտումը: Ժամանակակից դպրոցականների հիմնական հատկանիշը համարվում է աշխարհում իրենց «ես»-ի ավելի ուժեղ զգացումը: Այդ իսկ պատճառով, սովորելու նկատմամբ հետաքրքրություն զարգացնելու համար անհրաժեշտ է ուսուցչի և

¹ Дусавицкий А. К. Формула интереса. – М.: Педагогика, 2002. – 172 с.

աշակերտի միջև երկխոսության և փոխգործակցության մթնոլորտ, երեխաների կողմից իրենց գործունեության կանոնավոր ինքնագնահատում և ինքնատիրապետում²:

Ժամանակակից աշխարհում սովորողները մեծ հետաքրքրություն են ցուցաբերում տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների նկատմամբ և լավ տիրապետում են դրանց: Հետևաբար, ՏՀՏ-ից օգտվելիս ուսուցիչը ավելի մեծ հնարավորություն ունի հետաքրքրելու աշակերտներին:

Այսօր դպրոցականների վերաբերմունքը ուսման նկատմամբ փոխվել է. Սա հուշում է, որ ուսուցիչը պետք է հնարավորինս հաճախ դիմի պրակտիկ գործունեությանը և ներկայացնի իրական կյանքի որոշ իրավիճակներ: Երբ ուսուցիչը ինքն է կազմակերպում ուսուցման գործընթացը, նա պետք է հետաքրքրություն առաջացնի սովորողների մոտ, և դա պահանջում է, որ ստեղծվեն բարենպաստ մանկավարժական պայմաններ, որոնք թույլ կտան աշակերտին ինքնահաստատվել որպես անհատականություն մարդկային հարաբերությունների համակարգում: Սա բնութագրում է կարծիքների, դատողությունների և գործողությունների ինքնուրույնություն ձեռք բերելը, մեծահասակներին հետաքրքրող հարցերի վերաբերյալ սեփական դիրքորոշման անկախ արտահայտումը:

Առանձնացնենք բուն կրթական գործունեության նկատմամբ հետաքրքրության ամենակարևոր աղբյուրը: Դա ինքնին ուսումնասիրության առարկայի բովանդակությունն է, և որպեսզի այն առավելագույն խթանիչ ազդեցություն ունենա, այն պետք է համապատասխանի ուսուցման սկզբունքներում ձևակերպված պահանջներին (գիտական բնույթ, կապ կյանքի հետ, համակարգվածություն և հետևողականություն, համալիր կրթական և զարգացման ազդեցություն և այլն):

Ժամանակակից մանկավարժության մեջ գոյություն ունեն հատուկ մեթոդներ և տեխնիկա, որոնք նպաստում են ժամանակակից դպրոցականների մոտ սովորելու նկատմամբ հետաքրքրության ձևավորմանը: Առաջին հերթին, այն իր մեջ ներառում է նյութեր, որոնք նորություն կլինեն երեխաների համար, այն պետք է արդիական լինի նաև

² Дусавицкий А. К. Формула интереса. – М.: Педагогика, 2002. – 172 с.

ներկա պահին, պատմություն մարդկային կյանքի տարբեր ոլորտներում ամենակարևոր հայտնագործությունների մասին՝ սոցիալական, հոգևոր, քաղաքական, տնտեսական ոլորտում: Ուստի ուսուցիչը պետք է օգտագործի կոնկրետ օրինակներ, հավաստի փաստեր, որոնք ներկայումս մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում երկրի ողջ հանրության համար, հրապարակվում են մամուլում, հաղորդվում ՁԼՄ-ներում³: Սա հստակ ցույց է տալիս սովորողներին, որ նրանք պետք է զարգանան բոլոր առումներով, և որ յուրաքանչյուր առարկա ուսումնասիրելը, գոնե հիմնական մակարդակով, դրական ազդեցություն կունենա նրանց անձնական ինտելեկտի վրա:

Սովորելու նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնելու մեկ այլ արդյունավետ մեթոդ ճանաչողական խաղերի մեթոդն է, որը հիմնված է ուսումնական գործընթացում խաղային իրավիճակների ստեղծման վրա: Խաղը վաղուց համարվում էր սովորողների հետաքրքրությունը ուսման նկատմամբ մեծացնելու ամենաարդյունավետ մեթոդը, նույնիսկ ավագ դպրոցի աշակերտները կհետաքրքրվեն ուսուցման այս ձևով: Ուսուցիչների գործնական գործունեության վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ նպատակահարմար է օգտագործել կրթական բնույթ ունեցող սեղանի խաղեր: Օրինակ՝ ճամփորդական խաղեր, էլեկտրոնային վիկտորինաների նման խաղ, որը թույլ է տալիս աշակերտին ծանոթանալ որոշ տարածքների կենդանական աշխարհին, ինքնաթիռների տեսակներին, նավերին: Խաղերն ունեն դրանց իրականացման հսկայական շրջանակ:

Եթե կրտսեր դպրոցականների համար խաղերը պետք է ուղեկցվեն ավելի տեսողական օրինակով, օրինակ՝ նկարներ, տարբեր մուլտֆիլմերի տեսարաններ, տեսանյութեր և այլն, ապա ավագ դպրոցի աշակերտների համար կարելի է անցկացնել վիկտորինաներ՝ մանրամասն պատասխաններով, որտեղ սովորողները կարող են քննարկել: Այսինքն՝ խաղը կարող է ներառել դաս վարելու տարբեր մեթոդներ, բայց ավելի մեծ չափով դա կախված է ուսուցչի ստեղծագործական անհատականությունից:

Ի լրումն նախորդ մեթոդի, կա ևս մեկ արդյունավետ մեթոդ՝ խթանելու սովորողների հետաքրքրությունը սովորելու նկատմամբ՝ ճանաչողական բանավեճի

³ Шамова Т. И. Активизация учения школьников. – М.: Педагогика, 1982. – 208с.

իրավիճակներ ստեղծելու մեթոդը: Ինչպես ընդունված է, ճշմարտությունը ծնվում է վեճի մեջ: Բացի այդ, վեճը մեծացնում է հետաքրքրությունը քննարկվող թեմայի նկատմամբ: Բայց ոչ բոլոր ուսուցիչներն են համարձակվում օգտագործել այս մեթոդը, քանի որ իրավիճակը կարող է հեշտությամբ դուրս գալ վերահսկողությունից, հատկապես քիչ փորձառու ուսուցիչների համար: Իսկ այն ուսուցիչները, ովքեր օգտագործում են այս մեթոդը, նախ՝ հմտորեն օգտագործում են ցանկացած խնդրի շուրջ տարբեր գիտական տեսակետների պայքարի պատմական փաստերը, օրինակ՝ խոսում են «բնության մեջ դատարկության վախի» կողմնակիցների և մթնոլորտային ճնշման կողմնակիցների պայքարի մասին:

Սա մթնոլորտային երեւոյթներն ուսումնասիրող աշակերտների մոտ առաջացնում է հետաքրքրություն: Դպրոցականների նման ներգրավվածությունը գիտական բանավեճերին թույլ է տալիս աշակերտներին խորանալ ոչ միայն որոշակի թեմաների մեջ, այլև ինքնաբուխ հետաքրքրություն է առաջացնում ուսումնական ողջ գործընթացի նկատմամբ: Մեկ աշակերտի համար վեճը նոր բան կբացի, մյուսի համար դա կօգնի ստուգել առկա գիտելիքները: Վեճի ընթացքում աշակերտների միջև տեղի է ունենում տեղեկատվության փոխադարձ փոխանակում, որը լավագույն դեպքում կարող է բարելավել միջանձնային հարաբերությունները:

Ուսուցիչները կարող են կազմակերպել բանավեճային իրավիճակներ և ուսումնական քննարկումներ ցանկացած դասի ընթացքում սովորական կրթական հարցեր ուսումնասիրելիս: Դրա համար նրանք երեխաներին հրավիրում են արտահայտելու իրենց տեսակետը այս կամ այն երեւոյթի պատճառների մասին, ապացուցելու ցանկացած կարծիք: Այստեղ ավանդական հարցն է՝ «Ո՞վ է այլ կերպ մտածում»: Եվ եթե նման տեխնիկան հակասություններ է առաջացնում, ապա աշակերտներն ակամա բաժանվում են այս կամ այն բացատրության կողմնակիցների և հակառակորդների: Արդյունքում ուսուցիչը պետք է մի շարք փաստարկներ բերի ճիշտ կարծիքի ուղղությամբ, իսկ սովորողները կամփոփեն կատարված աշխատանքի արդյունքները: Այսպիսով, կրթական բանավեճը ժամանակակից դպրոցականների մոտ սովորելու նկատմամբ հետաքրքրություն զարգացնելու մեթոդ է:

Այսպիսով, միայն իր միասնության մեջ խթանման տարբեր մեթոդների հմուտ համադրությունը կարող է ապահովել դպրոցականների ուսման հաջողությունը: Չի կարելի մոռանալ նաև յուրաքանչյուր աշակերտի անհատական որակների, որոշակի մոտեցման մասին, որը կտա լավագույն արդյունքը⁴: Ի վերջո, լավ ուսուցիչը նա չէ, ով կարողացել է դասի նյութ տրամադրել, այլ նա, ով դասի ընթացքում կարողացել է յուրաքանչյուր աշակերտի սովորեցնել մի նոր բան, որը կարող է խթանել աշակերտներին ինքնուրույն սովորել նյութը տանը: Աշակերտի հետաքրքրությունը զարգացնում են ոչ այնքան մեթոդները, որքան հենց ինքը՝ ուսուցիչը:

⁴ Шамова Т. И. Активизация учения школьников. – М.: Педагогика, 1982. – 208с.

Գլուխ 2. Սովորողների մեջ “Աշխարհագրություն” առարկայի նկատմամբ հետաքրքրության ձևավորումը

Աշխարհագրություն առարկայի նկատմամբ ճանաչողական հետաքրքրության ձևավորման գործընթացը և ակադեմիական կատարողականի հետ դրա կապը տեղի է ունենում բազմաթիվ գործոնների ազդեցության ներքո, բայց դրանցից ամենակարևորը միջառարկայական կապերն են:

Աշխարհագրության զարմանալի կողմերից մեկն այն է, որ մանկության տարիներին յուրաքանչյուր երեխա ապրում է աշխարհագրությամբ հմայվածության շրջան: Հարցն այն է, թե որքան նրբանկատորեն և հաստատակամորեն կարող է ուսուցիչը վերցնել մանկության այս ազդակը և այն տանել դպրոցական տարիներ:

Աշխարհագրության դասի անցկացումն անհնար է առանց ուսումնական նյութերի լայն շրջանակի: Ոչ մի առարկա չի օգտագործում քարտեզները որպես ուսուցման գործիք այսքան բազմազան ու բազմակողմանի: Քարտեզի բովանդակությունը վերլուծելով՝ աշակերտները զարգացնում են տրամաբանական մտածողության տեխնիկա, կապեր հաստատում երևույթների միջև, բացահայտում պատճառահետևանքային կապերը և այլն: Արդյունքում նյութի բովանդակությունը դառնում է հասկանալի և հետևաբար հետաքրքիր:

Աշխարհագրության դասի անցկացման տարբեր ձևեր՝ էքսկուրսիաներ, տեղում դասեր, ինչպես նաև կրթական գործունեության բազմազան կազմակերպում՝ կոլեկտիվ, խմբակային, անհատական, առաջացնում է դպրոցականների հետաքրքրությունը և ակտիվացնում նրանց ճանաչողական գործունեությունը⁵:

Եվ վերջապես, աշխարհագրական գիտելիքների գործնական կիրառումը չափազանց լայն է: Յուրաքանչյուր դպրոցական առօրյա կյանքում բախվում է եղանակի կանխատեսումների, արշավի ժամանակ քարտեզների վերլուծության, հողի տարբեր

⁵ Совсуняк О.А. На уроке должно быть интересно//География и экология в школе 21 века. 2011. №10. С. 44-46.

բաղադրության և այլնի հետ: Պրակտիկային ուղղված այս խնդիրները արդյունավետ լուծելու համար երեխաների մոտ պետք է զարգացած լինի ոչ միայն աշխարհագրական գիտելիքները, այլև դրանք անընդհատ համալրելու և ինքնուրույն ձեռք բերելու ցանկություն:

Այսպիսով, աշխարհագրությունը, որպես ուսուցողական առարկա, անսահմանափակ հնարավորություններ է տալիս դպրոցականների մոտ ճանաչողական հետաքրքրություն զարգացնելու համար:

Իմ պրակտիկայում ես օգտագործում եմ մի շարք մեթոդներ և տեխնիկա, որոնք թույլ են տալիս երեխային ուղղորդել հետաքրքրասիրությունից դեպի ճանաչողական հետաքրքրություն. բանավոր, տեսողական, գործնական (ըստ գիտելիքի աղբյուրի): Ես հատուկ ուշադրություն եմ դարձնում այն մեթոդներին, որոնք խթանում են ակտիվ ճանաչողական գործունեությունը: Ուսուցման մեթոդների ընտրության առանձնահատկությունները՝ կախված ճանաչողական հետաքրքրության ձևավորման փուլերից, իմ կողմից ներկայացված են կոնկրետ օրինակներով⁶:

Առարկայի նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնելու համար ես օգտագործում եմ տարբեր տեխնիկաներ՝ դրանք լրացնելով աշխարհագրական բովանդակությամբ:

I. Տեխնիկա՝ «Նախավարժանք»

Նպատակը՝ գիտելիքների թարմացում, արձագանքման արագության, և լսողության հմտությունների զարգացում, նախորդ դասից աշխարհագրության դասի անցում:

Աշխատանքի նկարագրությունը - ճակատային աշխատանք, ուսուցիչը տալիս է հարցեր, որոնք պահանջում են կարճ պատասխաններ:

Օրինակ, «Լիտուֆերա» թեման ներառում է հարցեր.

Ի՞նչ է ռելիեֆը:

Երկրի ներքին կառուցվածքը:

⁶ Совсуняк О.А. На уроке должно быть интересно//География и экология в школе 21 века. 2011. №10. С. 44-46.

Անվանեք հիմնական հոդային ձևերը:

Ամենաբարձր լեռները և այլն:

II. Տեխնիկա՝ «Ստեղծագործություն»

Նպատակը՝ ստեղծագործական կարողությունների զարգացում, զբաղվածության մթնոլորտի ստեղծում:

Աշխատանքի նկարագրությունը. ուսուցչի կամ հենց երեխաների կողմից առաջարկվող ստեղծագործական առաջադրանքների լայն տեսականի:

Օրինակ՝

- պատրաստել մայրցամաքի, հրաբխի, այսբերգի մոդել (գիպսից, աղի խմորից),
- պատրաստել քարերի և ապարների հավաքածու տվյալ տարածաշրջանից,
- ստեղծել լուսանկարների ալբոմ:

III. Տեխնիկա՝ «Խաղալով, սովորել»

Նպատակը. ճանաչողական հետաքրքրությունների ակտիվացում խաղի պահերի միջոցով, որոնք ներառում են զվարճանք, հուզականություն և մրցակցություն:

Աշխատանքի նկարագրություն.

Օգտագործել խաղ- վարժություն.

Օրինակ՝ «Երրորդ մարդ» խաղը: Աշխարհագրական օբյեկտների ցանկում (Արագած, Փամբակ, Հիմալայներ, Էվերեստ, Սևան) ընտրեք ավելորդը: Մրցակցային խաղերի օգտագործում:

Օրինակ՝ «Գլադիատորի մենամարտ». Աշակերտների մրցույթ քարտեզի գիտելիքների համար:

IV. Տեխնիկա՝ «Պատճառ-հետևանք»

Նպատակը. զարգացնել աշակերտների կարողությունը՝ բացահայտելու և բացատրելու պատճառահետևանքային հարաբերությունները:

Ուսուցիչը առաջարկում է համապատասխանություն գտնել երկու սյունակում գրված բառերի միջև (դրանցից մեկը ցույց է տալիս պատճառը, մյուսը՝ հետևանքը) և բացատրել հաստատված կապը (ճակատային, գույգերով, խմբերով և այլն):

Ալիքներ	Երկրաշարժ
Օվկիանոսային հոսանքներ	Լուսին
Ցունամի	Քամի
Մակընթացություն և տեղատվություն	Մշրական քամիներ

V. Տեխնիկա՝ «Տրամաբանական շղթա»

Նպատակը. զարգացնել աշակերտների կարողությունը՝ բացահայտելու և բացատրելու պատճառահետևանքային հարաբերությունները, կառուցել հասկացությունների, իրադարձությունների և այլնի հիերարխիկ շղթա:

Տեխնիկայի նկարագրությունը. Առաջարկվող մի շարք հասկացություններից կամ հայտարարություններից ստեղծել հիերարխիկ շղթա, բացատրել շղթայի տարրերի ենթակայությունը:

Օրինակ՝ Նախադասությունները դասավորի՛ր տրամաբանական հաջորդականությամբ:

1. Ավստրալիայի արևելյան ափին առատ տեղումներ են լինում:
2. Խոնավությունը քամին բերում է Խաղաղ օվկիանոսից:
3. Արևելյան ափին կան փոփոխական-խոնավ անտառներ:

Դիդակտիկ խաղեր.

Աշխարհագրության դասերին անցկացվող «Գտիր կեսը», «Աշխարհագրական թելադրություններ», «Տուրիստական գործակալություն», «Երկրներ և մայրցամաքներ» և այլ կրթական խաղերը ոչ միայն օգնում են ակտիվացնել աշակերտների ճանաչողական գործունեությունը, այլև նրանց մոտ առաջացնել նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ցանկություն: Կախված ժամանակից՝ կարելի է անցկացնել բուսական խաղեր, դրվագային խաղեր և դասախաղեր: Դասերում խաղերի տեղը մշակելիս և որոշելիս անհրաժեշտ է գտնել ոչ միայն խաղի թեման, այլև այն վայրը, որտեղ այն ներառված է

դասում, հատկացված ժամանակը և ճանաչողական ակտիվության բարձրացման միջոցները:

Աշակերտների ճանաչողական գործունեության ակտիվացման տարբեր միջոցների շարքում խնդրի վրա հիմնված ուսուցումն ամենաարդյունավետ միջոցն է: Աշակերտը պետք է շատ աշխատի խնդրահարույց իրավիճակում: Ինչ-որ ենթադրություն առաջ քաշելով՝ նա պետք է հիմնավորի դա:

Որպես խնդրահարույց իրավիճակ ստեղծելու օրինակ կարելի է բերել «Անտարկտիդայի կլիման» թեման: Ուսուցիչը հայտնում է, որ արեգակնային ճառագայթման քանակով Անտարկտիդան կարելի է համեմատել, ենթադրենք՝ Սևանի հետ: Սակայն Անտարկտիդայում և Սևանում օդի ջերմաստիճանը շատ տարբեր է: Ինչ է պատահել? Աշակերտներին օգնելու համար սլայդներում ցուցադրվում են օդի ջերմաստիճանի վրա ազդող պատճառները՝ բարձրությունը, օվկիանոսի հոսանքները, աշխարհագրական դիրքը, արտացոլումը և այլն, ապա տուգում պատասխանների ճշգրտությունը՝ օգտագործելով կլիմայական դիագրամները:

Աշխարհագրության դասերի հիմնական ուսումնական միջոցներից մեկը քարտեզն է:

Քարտեզի տարբեր առաջադրանքների օգնությամբ հնարավոր է պայմաններ ստեղծել աշակերտների ճանաչողական գործունեության ձևավորման համար տարբեր մակարդակներում՝ վերարտադրողական, մասնակի որոնում և հետազոտություն:

Աշխարհագրության դասերին սովորողների ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացմանն ու ձևավորմանը նպաստում է դասավանդման ոչ ավանդական մեթոդների և ձևերի ընդգրկումը դասի տարբեր փուլերում⁷:

Դասերը պլանավորելիս փորձում եմ ապահովել, որ կիրառվող ուսուցման ձևերը համակցված լինեն ուսումնական գործընթացի մյուս բոլոր բաղադրիչների հետ: Հենց այս համակցությունն է ինձ թույլ տալիս դրական արդյունքների հասնել ճանաչողական

⁷ Совсуняк О.А. На уроке должно быть интересно//География и экология в школе 21 века. 2011. №10. С. 44-46.

հետաքրքրության ձևավորման գործում: Իմ կարծիքով, ամենաընդունելին խմբային աշխատանքի ձևն է, քանի որ այն թույլ է տալիս.

- միջանձնային հարաբերությունների համակարգում յուրաքանչյուր աշակերտի անհատական որակների դրսևորման համար ապահովել առավել բարենպաստ ազգային ռեժիմ,
- վերացնել երեխայի պասիվ դիրքը դասի ընթացքում, ինքնուրույն ձեռք բերել տեսական գիտելիքներ և զարգացնել գործնական հմտություններ, ձեռք բերել որոշակի սոցիալական վարքագծի փորձ:

Ինչպես ցույց է տալիս պրակտիկան, ինքնուրույն կամ դասընկերների հետ երկխոսության արդյունքում ձեռք բերված և վերահսկվող գիտելիքները ձեռք են բերում հատուկ արժեք և նշանակություն:

Համատեղ մտորումները և ճշմարտության որոնումը պահանջում են աշխատել տեղեկատվության լրացուցիչ աղբյուրների հետ. զարգացնել վերլուծության, սինթեզի, ընդհանրացման հմտություններ: Այսպիսով, բացի գիտելիքից, երեխաները զարգացնում են սոցիալական վարքագծի հմտություններ և հետաքրքրություն ուրիշների նկատմամբ՝ որպես գիտելիքի աղբյուր: Աշխատանքային այս համակարգում մանկավարժական գործունեությունը հնարավորություն է տալիս ձևավորել դպրոցականների կայուն ճանաչողական հետաքրքրություն, նպաստել կրթական նվազագույն չափորոշիչում նշված գիտելիքների գիտակցված և տեւական յուրացմանը, հնարավորություն տալ այդ գիտելիքները կիրառել նոր իրավիճակում և իրական կյանքում, և ուսումնառության և կրթության գործընթացն իրականացնել հարմարավետ միջավայրում: Այսպիսով, բոլոր վերը նշվածները մեզ թույլ են տալիս զարգացնել և պահպանել սովորողների ճանաչողական հետաքրքրությունը սովորելու նկատմամբ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Դպրոցական կրթության զարգացման ներկա փուլում աշակերտների ճանաչողական հետաքրքրության ակտիվացման խնդիրը առանձնահատուկ նշանակություն ունի գիտության և տեխնիկայի զարգացման և կատարելագործման բարձր տեմպերի, հասարակության կարիքն ունեցող կրթված մարդկանց, ովքեր ունակ են արագ կողմնորոշվել: միջավայրը, մտածել ինքնուրույն և զերծ են կարծրատիպերից:

Նման առաջադրանքների կատարումը հնարավոր է դառնում միայն ակտիվ ուսուցման պայմաններում՝ խթանելով աշակերտների մտավոր գործունեությունը: Ակտիվ ուսուցումը, որն իրականացվում է տարբեր մեթոդների կիրառմամբ, նպաստում է գիտելիքների ձեռքբերման և ուսումնական գործունեության նկատմամբ ճանաչողական հետաքրքրության ձևավորմանը: Դիտարկման մեթոդը օգնում է գիտակցել ճանաչողական հետաքրքրությունը ակտիվացնելու խնդիրը:

Ճանաչողական հետաքրքրության ակտիվացման մեթոդները աշակերտներին զինում են գիտելիքներով և հմտություններով, նպաստում աշակերտների աշխարհայացքի, բարոյական, գեղագիտական որակների դաստիարակությանը, զարգացնում իրենց ճանաչողական ուժերը, անհատական կազմավորումները՝ գործունեություն, անկախություն, ճանաչողական հետաքրքրություն, բացահայտում և աշակերտների պոտենցիալ հնարավորությունները, ներգրավում հետազոտական և ստեղծագործական գործունեության մեջ:

Այսպիսով, կարելի է եզրակացնել, որ դպրոցականների հաջող ուսուցման համար անհրաժեշտ է աշակերտներինոտ առաջացնել գիտելիքները յուրացնելու հետաքրքրություն:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Дусавицкий А. К. Формула интереса. – М.: Педагогика, 2002. – 172 с.
2. Кудикина Н. В. Моделирование процесса формирования познавательной активности личности // Педагогика. – 2007. - №3. С. 67-75
3. Харламов И. Ф. Педагогика. – М. : Наука, 2009. – 463 с.
4. Шамова Т. И. Активизация учения школьников. – М.: Педагогика, 1982. – 208с.
5. Журнал География в школе.
6. Медовникова Т.В. Повышение познавательного интереса к географии через интернет-конкурсы//География и экология в школе 21 века. 2012. №2. С. 62-64.
7. Совсуняк О.А. На уроке должно быть интересно//География и экология в школе 21 века. 2011. №10. С. 44-46.
8. Хлебосолова О.А. Учебная мотивация как критерий оценки качества школьного географического образования//География и экология в школе 21 века. 2008. №2. С. 41-42..